

Mellékletek:

Mráz Mátyás kiállása faluja igazáért
1919. július 6.

A Magyar Tanácsköztársaság bukása óta a történetírók vitáinak keresztútjében áll. Az alapkérdés: demokratikus kísérlet volt, avagy a magyar nemzet történetének egyik legsötétebb időszaka, mélypontja?

Paradox módon egy nagyon kutatott korszakról van szó, melyet azonban még ma sem ismerünk eléggé. Ez a megállapítás tökéletesen ráillik a dabasi helyzetre is. A helytörténetünk alapművei egyikének tekinthető, 1975-ben kiadott „Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből” című kiadvány „A polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság” címmel külön alfejezetben foglalta össze az időszak eseményeit jogelőd községeinkben. A rengeteg adatot tartalmazó munkarész alapos levéltári kutatást tükröz, azonban számos lényeges momentuma pótlólagos kiegészítést igényel. Elmaradt például az áldozatok feltüntetése és megnevezése, pedig voltak. Ez a legegyszerűbben Váry Albert (*1875 †1953) „A vörös uralom áldozatai Magyarországon” című kötetének adataival igazolható. Ebben az egykori budapesti főügyész országosan 590 áldozat adatait tette közzé, táblázatos összeállítása tartalmazza a nevüket, életkorukat, foglalkozásukat, esetenként családi állapotukat és felekezeti hovatartozásukat is. Ahol a bírósági iratok lehetővé tették, ott leírást adott a gyilkosság helyéről és idejéről, sőt a módjáról, elkövetéséről, a gyilkosságot elrendelőkről, a tényleges elkövetőkről és a vörös terror utáni sorsukról is. Kimutatása szerint a legtöbb gyilkosságot, szám szerint 241-et, a Duna-Tisza közén, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében (Budapest nélkül) követték el a Lenin-fiúk, mely az összes eset közel 41%-a. A megyén belül a legtöbb áldozatot a dunapataji vérengzés hozta, Szamuely Tibor átokfutása összesen 64 (!) akasztással, agyonlövétéssel járt. További kiemelkedő veszteséget elszenvedő települések: Cegléd 8 fő, Harta 8 fő, Hajós 9 fő, Kalocsa 21 fő, Kecskemét 12 fő, Kecel 28 fő, Solt 10 fő, Soltvadkert 9 fő, Újpest 9 fő. Ehhez képest, bár szintén fájdalmas veszteség, de szinte eltörpül az Alsódabasi járás két áldozata. A kimutatás 187. sorszáma alatt feltüntetett Soproni Kálmánné szül. Molnár Mária mind a mai napig rejtélyes esetében csak az a biztos, hogy a vöröskatonák 1919. június 22-én, Felsődabason agyonlövésével meggyilkolták. Már ennek konkrét megállapítása is eredmény, ugyanis a 38 éves földműves nőt hosszú ideig eltűntként tartották nyilván, a járás főszolgabírója 1920. december 12-én büntényt feltételezve, de még ilyen értelmű felhívást tett közzé a vármegye hivatalos lapjában. Ugyanis a holttest nem került elő, nem ismert, hogy kinek a parancsára és ki volt az elkövető, így ezért a gyilkosságért nem is voltak felelősségre senkit.

A 425. számú áldozat Mráz Mátyás földműves, akit Sáriban, 1919. július 6-án szúrással és agyonlövésével gyilkoltak meg. Az eset leírása a vármegye lapjában a következő: „Működésük, kihívó magatartásuk és erőszakoskodásaik oly elkeseredést szült a gazdák között, hogy 1919. július hó 6-án azok lázongásban törtek ki, mely alkalommal az ott székelő 1/46. vörös zászlóalj fegyverét használta s a tömegre lőtt. A fegyverhasználatnak egy ártatlan áldozata is volt: Mráz Mátyás gazdaember több lövéstől találva, holtan esett össze. A lázadás következtében a vörösök a lakossággal szemben a legnagyobb fokú bizalmatlansággal viselkedtek. Ezért volt az állandó zaklatás és a folytonos kényszerrekvirálás. Matlon János plébánost és Bogdánffy Kálmán h. jegyzőt állandóan figyelték, zaklatták, lakásaik egy részét lefoglalták s oda beköltöztek. Matlon János plébános hálószobájába Kecskés Elek vörösőr két társával belépett s a lelkész majdnem merényletnek áldozata lett.” Czagányi László a 2010-ben kiadott „Ezer dabasi pillanat” című munkájában így idézte az eseményt: „Jellemző végül az is, hogy Sáriban másodszor épp ekkor folyt vér, amikor az itt állomásozó vörös zászlóalj a tömegbe lőtt. A négy év háborús megszorításai után elrendelt „ló-pótsorozást” ugyanis nem

tudta teljesíteni az amúgy is igavonó állatok szűkében lévő lakosság. Amikor ellenálltak, a vörösök fegyverüket használták.”

Mráz Mátyás a Sári Plébánia anyakönyvei szerint 1895. február 24-én született Sáriban, Mráz Mihály és Horváth Teréz gyermekeként. Neje az 1899. június 24-én született Veszelszki Margit, akivel 1917. január 22-én kötött házasságot, frigyük gyermektelen maradt. Halála okaként „agyonlövés” a bejegyzés, és temetése már másnap, július 7-én megtörtént, a szertartást Matlon János plébános végezte. (Az áldozat özvegye 1920. május 25-én másodjára is férjhez tudott menni Andristyák Vince helybeli lakoshoz.) A Magyar Királyi Honvédség Rendeleti Közlönyének adatai alapján Mráz Mátyás 1915-től népfőlkelő honvédként töltötte katonai szolgálatát és helytállásáért 1916 augusztusában, majd 1918 júniusában is bronz vitézségi érem kitüntetését kapott. Gyilkosaként Váry Albert Mészly Béni 18 éves munkást, vörös katonát nevezte meg, akinek konkrét büntetési tételének jelölése viszont elmaradt. 1921. novemberi sajtóhír szerint a gyilkost végül négy év fogházra ítélte a bíróság.

Mráz Mátyás földműves mindössze 24 évet élt. Azért kellett meghalnia ideje korán, mert a fegyverekkel szembefordulva is kiállt gazdátársai és faluja igazáért. Utoljára nagy nyilvánosság előtt 1939. július 9-én emlékeztek meg róla szülőfalujában, az ünnepi beszédet Gunde László országgyűlési képviselő tartotta az MTI és a napilapok híradása szerint. 1941. december 6-án Nemzetvédelmi Kereszt posztumusz kitüntetés adományozott számára – sokakkal együtt - Magyarország kormányzója. 1945 után, politikai okokból a kényszerű hallgatás évtizedei következtek, melynek eredményeként gyakorlatilag sikerült őt szinte teljesen elfeledni. Érdemes őt újra felfedeznünk, és jó emlékezetünkben megtartanunk, s ezt a célt jól szolgálja alakjának, kiállításának értéktári besorolása is.

Bibliográfia

Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Hivatalos Lapja: Az alsódabasi járásban. 1920. február 26. pp. 100-102.

A Nép: Négyévi fogház egy emberéletért. 1921. november 1. p. 6.

Váry Albert: A vörös uralom áldozatai Magyarországon. Budapest, 1922. p. 112.

Nemzeti Ujság: In memoriam... 1939. június 25. p. 4.

MTI Napi Hírek: Ellenforradalmi kegyeletes megemlékezések Csepelen, Sári és Tengelic községekben július 9.-én. 1939. július 9. 7. kiadás, 13 óra 50 perc.

Hétfő: Ellenforradalmi emlékünnepélyek. 1939. július 10. p. 3.

Esti Ujság: Ellenforradalmi kegyeletes megemlékezések Csepelen, Sári és Tengelic községekben. 1939. július 11. p. 8.

Nemzeti Ujság: A július 9-i kegyeletes ellenforradalmi megemlékezések. 1939. július 11. p. 8.

Pesti Hírlap: Ellenforradalmi megemlékezések. 1939. július 11. p. 15.

Ujság: Ellenforradalmi ünnepélyek. 1939. július 11. p. 6.

Budapesti Közlöny: Hivatalos rész – (Nemzetvédelmi Kereszt adományozása). 1941. december 20. p. 8.

Czagányi László: Ezer dabasi pillanat. Pressman Nyomdaipari Bt., Dabas, 2010. p. 27.

Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, Vác, 2016. p. 658.

Valentyik Ferenc: Mráz Mátyás emlékezete. Dabasi Újság 2019. július. p. 21.

Összeállította: Valentyik Ferenc